

УДК 331.103.5.631.15

Юкіш В.В.

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування
Відокремленого підрозділу
Львівської філії
Київського національного університету культури і мистецтв

Овчиннікова Т.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії
Львівського національного університету імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ І ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті аналізуються чинники, що вплинули на демографічну кризу в найбільшій області Західного регіону – Львівській. Визначено соціально-економічні умови і наслідки, які виникають із людськими ресурсами. Простежено проблеми працевлаштування населення області та вказано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: демографічна ситуація, людський ресурс, чинники впливу, працевлаштування населення, міграція.

Юкіш В.В., Овчиннікова Т.В. СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ И ТРУДОУСТРОЙСТВО НАСЕЛЕНИЯ В ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье анализируются факторы, повлиявшие на демографический кризис в наибольшей области Западного региона – Львовской. Определены социально-экономические условия и последствия, которые возникают с человеческими ресурсами. Прослежены проблемы трудоустройства населения области и указаны пути их решения.

Ключевые слова: демографическая ситуация, человеческий ресурс, факторы влияния, трудоустройство населения, миграция.

Yukish V.V., Ovchinnikova T.V. SOCIAL AND ECONOMIC FACTORS OF THE DEVELOPMENT OF POPULATION PROCESSES AND POPULATION EMPLOYMENT IN LVIV REGION

The article analyzes the factors that have influenced the population crisis in the largest region of the Western area – Lviv region. It outlines social and economic conditions and consequences that have caused it and that are related to human resources. Problems with the region's population employment are traced and ways of solving them are indicated.

Keywords: demographic situation, human resources, influence factors, population employment, migration.

Постановка проблеми. Демографічна ситуація в країні останніми десятиліттями характеризується негативними показниками стану людських ресурсів, які постійно скорочуються, та надзвичайно низьким рівнем життя її громадян. Як відомо, за рівнем ВВП на душу населення Україна на пострадянському просторі посідає передостаннє місце із показником 2,6 тис. дол. США на рік. Водночас сусідня Польща як рівноправний член ЄС має душевий показник ВВП понад 21 тис. дол. США.

У розумінні людських ресурсів основний акцент робиться на здатності до праці, до відтворення, особливо на їх інтелектуальних можливостях, спроможності до творчості та розвитку на основі знань. На стан людських ресурсів у нашій країні значний вплив мали демографічні катастрофи, які її населення пережило у 20–50-ті роки минулого століття. Їх наслідком була втрата понад 18 млн. осіб, що в майбутньому позначилося на відтворенні нації. Унаслідок цього відбулася серйозна деформація кількісних та якісних показників відтворення населення, змінилися його вікова структура, національний склад, співвідношення чоловіків і жінок, різко знизилися репродуктивні можливості демографічного потенціалу нації.

Демографічна ситуація у Львівській області характеризується подібними тенденціями розвитку, що й в Україні загалом: різкий демографічний спад, зниження народжуваності, старіння населення. Однак для ведення бізнесу, підприємництва тут сприятливий мікроклімат. Очевидно, стимулюючим чинником є сусідство з Польщею – членом Євросоюзу. Проте в невеликих містечках, селах населення

переважно безробітне, тому й виїжджає на заробітки в сусідню країну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням демографічних процесів і працевлаштування населення у Львівській області займалися переважно вчені Інституту регіональних досліджень НАН України. Це, зокрема, В. Бідак [1], В. Довга [2], М. Жибак [3], Л. Семів [4] та ін. Вони перш за все акцентують увагу на міграційних процесах, які стали масовими в Західному регіоні [1–3], на їхньому негативному впливі на демографічну ситуацію.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо дослідженими є причини демографічного спаду, зокрема у Львівській області, яка з природно-кліматичних умов є сприятливою для життєдіяльності. Потребує також детальнішого розгляду взаємозв'язок демографічних процесів із проблемою зайнятості населення.

Мета статті полягає у виявленні на основі статистичного аналізу головних чинників, які вплинули на демографічну кризу на Львівщині, виокремленні головних причин високого рівня безробіття та визначенні шляхів виходу із даної ситуації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нова фаза демографічного спаду, початок якого припадає на 80-ті роки ХХ ст. і який значно поглибився нині, на початку третього тисячоліття, супроводжується зменшенням народжуваності та природного приросту населення, формуванням і поширенням родини, яка не здійснює простого відтворення, депопуляцією населення в Україні. Відповідно, під впливом цих чинників протягом 1990–2013 рр. кількість населення в країні зменшилася з 52 до 45,4 млн. осіб (рис. 1).

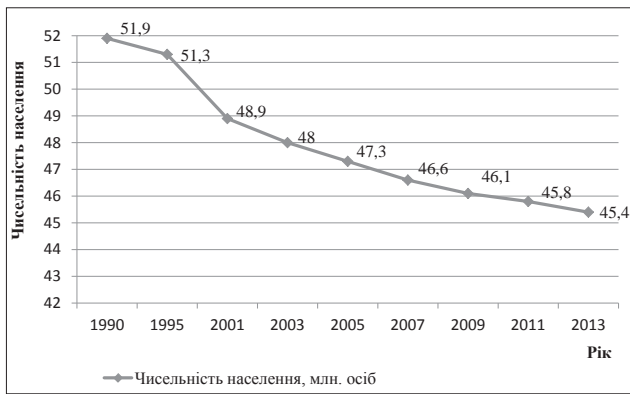

Рис. 1. Динаміка зменшення кількості населення в Україні за 1990–2013 рр.

Джерело: розроблено на основі [5, с. 319].

Зменшення кількості населення відбувається передусім через зниження народжуваності та високий рівень смертності, старіння населення та постійне зростання міграції за кордон у пошуках роботи і кращої долі. Варто відзначити і той факт, що суттєво погіршилося здоров'я українців, а тому можна констатувати, що загалом відбувається деградація генофонду нації, оскільки після 1990 р. кількість померлих постійно переважає кількість народжених.

Особливо зростали природні втрати населення з 2002 р. – приблизно по 750 тис. осіб на рік. І лише з 2009 р. з'являється тенденція до зниження смертності – приблизно на 20 тис. за рік. Характерним є також те, що зростання рівня смертності відбувається в усіх вікових групах населення (за винятком дітей віком 1–14 років). Однак найвищою є смертність серед населення працездатного віку, що значно підриває трудовий потенціал країни. Значних утрат зазнає молодь 15–29 років, серед якої за 1990–2007 рр. смертність зросла у розрахунку на 100 тис. осіб з 397,0 до 506,9 відповідно [5, с. 331]. Зате з 2008 р. починається поступове скорочення смертності молодих людей.

З'явилися також негативні тенденції в розподілі населення за віком і статтю. Зокрема, у загальній кількості населення на 01.01.2014 р. 45,2 млн. осіб дітей, яким менше ніж 15 років, налічувалося 6,7 млн. осіб і населення, яке вийшло із працездатного віку – 6,9 млн. осіб відповідно. Своєю чергою, населення працездатного віку було 31,6 млн. осіб. [5, с. 323]. Тобто дві п'ятих населення країни є непрацездатними, і три працюючі особи (якщо вони забезпечені роботою) повинні утримувати двох інших.

Обтяжує та деформує ситуацію з людськими ресурсами внутрішньодержавна та закордонна трудова міграція. Як засвідчують статистичні джерела, за 1990–2011 рр. відбулася інтенсивна міграція жителів сіл у міста, унаслідок чого чисельність сільського населення в Україні зменшилась на 2,4 млн. осіб. Причому з 2003 до 2009 р. ця тенденція проявлялася найактивніше. Дані Держкомстату України підтверджують від'ємне сальдо міграції сільських жителів. За згадуваний період цей показник становить близько 200 тис. осіб щороку, причому дві третини з них є особами працездатного віку [6, с. 188]. Унаслідок внутрішньо-регіональних міграцій та високої смертності в країні, особливо на селі, понад 500 сільських населених пунктів припинили своє існування через повну відсутність жителів. Проте найбільшим злом національного масштабу є масова трудова

міграція за кордон. Для держави серйозним викликом стала нелегальна трудова міграція. Найбільшу частку серед мігрантів становлять жителі невеличких містечок і сіл. Основними центрами міграційного тяжіння залишаються, як і у попередні роки, Німеччина, Польща, США, Канада. За даними Міжнародної організації міграції, понад 3 млн. наших громадян працюють за кордоном. Основні причини міграції: незайнятість значної частини населення, зростання безробіття, надзвичайно низький рівень добробуту, відсутність прийнятних умов для працевлаштування, недостатній рівень оплати праці та ін. За 2013 р. з України на заробітки вибули 22 187 осіб [5, с. 326]. Як правило, це високоосвічені та кваліфіковані люди, однак за кордоном вони працюють переважно на будівництві, прибиральниками в домогосподарствах або доглядають людей похилого віку. Унаслідок цього втрачають свою кваліфікацію, що призводить до погіршення людського потенціалу нашої країни. Особливо небезпечним є те, що сучасна еміграція населення зумовлює інтенсивне «вимивання» найактивніших молодих людей. Приблизно 60% мігрантів – люди віком до 30 років, а це значно погіршує і без того складну демографічну ситуацію.

На загрози, які несе еміграція, указують вітчизняні науковці, зокрема В. Бідак [1], В. Довга [2], М. Жибак [3] та ін. У своїх публікаціях, зосереджених переважно на еміграційних векторах населення Західного регіону та мотиваційних чинниках, вони звертають увагу на небезпечну тенденцію виїзду інтелігенції та студентської молоді. За результатами аналізу підсумків експертного соціологічного дослідження В. Бідак доходить висновку, що «серед мотивів і причин реальної міграційної активності інтелігенції домінують економічні та матеріально-побутові обставини, які не влаштовують значну частину контингенту. Натомість чинники, пов'язані з фаховою самореалізацією, отримали при опитуванні дещо нижчу рейтингову позицію» [1, с. 72].

Думку про економічні чинники міграції розвиває М. Жибак. Вона стверджує, що «виїжджають за кордон і вчені, викладачі, спеціалісти у сфері медицини і вищих технологій, програмісти (проблема «витікання умів»). Утрати у сфері науки внаслідок «витікання умів» оцінювались ще у 2005 р. понад \$1 млрд. на рік» [3, с. 294]. Дослідниця констатує, що трудова міграція за кордон терміном на два-три роки стає серйозною підставою для еміграції.

Доречно навести ще один цікавий приклад із публікації М. Жибак. Хоча від мігрантів щорічно надходить 4,5 млрд. дол. США, які перевищують іноземні інвестиції, лише 3,6% заробітчан організують в Україні власну справу [3, с. 295]. Як відомо, заробітчани бояться вкладати гроші в розвиток бізнесу на своїй батьківщині, оскільки не довіряють владі. Заробітчанські інвестиції ідуть на освіту дітей, у житлове будівництво, але не розвивають національну економіку. Окрім того, недовіра до влади та її фіскальних органів зумовлює осідання заробітчанських грошей на депозитах в іноземних банках.

Особливо негативним соціальним наслідком міграційних процесів є руйнування сімей, зростання масштабів соціального сирітства, відчуження мігрантів від своєї батьківщини.

Подібні явища простежуються в західних областях України. Сальдо міждержавної міграції на 2013 р. у Львівській області є позитивним і становить 2005 [5, с. 337]. Загалом, розвиток і використання трудового потенціалу в області має свою специфіку й суперечливі особливості. Як зазначено, тут

немає великих промислових гігантів, що характерно для Донбасу чи Дніпропетровщини, тобто немає такої концентрації виробництва і трудових ресурсів. Відповідно, за кількістю населення західні області значно поступаються східним.

Загалом, як і в усій країні, демографічна ситуація і стан людських ресурсів в області характеризуються суттєвою втратою нагромаджених раніше його запасів і поступовою деградацією наявних. Особливо яскраво це проявилось в перші два десятиріччя незалежності. Причин, які зумовили обвальну деградацію людських ресурсів, багато. Проте у частині, що стосується економічної політики, їх можна об'єднати в одну: за весь пострадянський період вона не стала людиноцентричною. Це сталося насамперед тому, що влада офіційно навіть не формулювала такої мети, хоча вже на кінець 90-х років минулого століття науковці розробили концептуальні основи формування економічної політики, поступально підпорядкованої інтересам людини.

Значно ширше демографічну ситуацію та динаміку її змін, міграційні процеси в західних областях України досліджують вітчизняні вчені, зокрема співробітники Інституту регіональних досліджень НАН України Р. Садова [7], Р. Теслюк [8], науковець Львівського національного університету ім. І. Франка В. Приймак [9] та ін. Дослідники насамперед звертають увагу на негативну демографічну ситуацію на селі, вимирання і старіння його населення. Водночас приріст населення вони зауважують у невеликих містах (10–50 тис.) починаючи із 2003 р. [7, с. 98–99; 8, с. 293–295]. На основі статистичних даних доходять висновку, що в середньому у Львівській області на 2010 р. відбулося скорочення населення на 0,32%.

Детальніше динаміку народжуваності та смертності на Львівщині можна простежити за рис. 2.

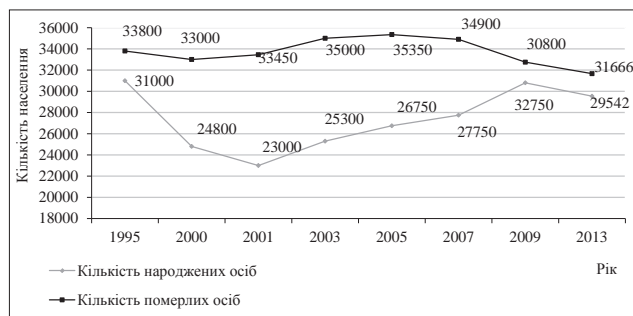

Рис. 2. Динаміка народжуваності та смертності населення у Львівській області

Джерело: розроблено на основі [10, с. 291]

Ми спостерігаємо стабільну тенденцію до зниження кількості населення в досліджуваній області, яка почалася у 1995 р. і зберігається дотепер.

Із середини 90-х років ХХ ст. область, як і вся країна, увійшла у стадію стійкої та затяжної депопуляції внаслідок різкого зниження рівня народжуваності, високої смертності та міграції населення. Цей невтішний висновок підтверджують такі статистичні дані. За 1995–2012 рр. кількість населення Львівської області зменшилася із 2 770,3 тис. осіб до 2 522,3 тис. осіб, тобто на 248,0 тис. осіб. Смертність у 2012 р. перевищила народжуваність на 2 258 осіб [10].

Водночас привертає увагу посилення загрозливої тенденції природного скорочення населення в сільській місцевості. За останні роки зменшення сільського населення є вищим, ніж у міських поселен-

нях, у 4,5 рази. Це свідчить про постійне зниження демографічно-відтворювального й трудового потенціалів села.

Українські науковці зазначають, що під впливом великої сукупності надзвичайно несприятливих тенденцій на селі відбувається системна деградація людського капіталу, яка проявилася в тому, що охопила всі його сфери:

- зайнятих у безпосередньо виробничій сфері (механізаторів різних профілів, працівників полів і ферм, будівельників тощо);

- науково-управлінську сферу (керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств, а також їх організаційно-виробничі та галузеві структури);

- інтелігентсько-інтелектуальні осередки (в особі вчителів, лікарів, працівників клубної, культурно-виховної та бібліотечної сфер тощо) [6, с. 189–190].

Стурбованість дослідників є зрозумілою, адже село традиційно поповнювало генетичний потенціал нації, постійно знищений репресіями і голодоморами впродовж тривалого панування тоталітарної більшовицької системи. Не краще дбає про селян і українська влада. Довівши сільські населені пункти до повного зубожіння і безладу, а селян – до межі бідності, вона покинула їх на самовиживання.

Українська складна демографічна ситуація посилюється незадовільним станом здоров'я нації, оскільки рівень захворюваності, який визначається як частка від ділення кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом на середньорічну кількість постійного населення (100 осіб), за роки незалежності зріс майже на 10%. Водночас здоров'я є основним індикатором якості людського потенціалу та основною умовою його формування й відтворення. Утрачаючи здоров'я, людина втрачає спроможність до оптимального фізіологічного, психологічного й соціального функціонування.

Стан здоров'я українців є вкрай незадовільним, що значно підриває якісний потенціал людських ресурсів. Система охорони здоров'я в країні піддається певним косметичним реформам, однак вони не дають відчутного результату. Відсутні профілактика хвороб, їх виявлення на ранній стадії. Унаслідок цього в Україні надзвичайно висока смертність від так званих хвороб останнього століття. Зокрема, на 100 тис. наявного населення коефіцієнт смертності від новоутворень становить 203,7; від хвороб системи кровообігу – 957,3 [5, с. 332].

У досліджуваній області цей коефіцієнт значно нижчий. Зокрема, у Львівській області він становить 173,1 і 855,7 [5, с. 332]. Як наслідок, область є найбільш сприятливою для проживання населення. Це один із найнижчих коефіцієнтів смертності через указані причини по країні. Проте порівняно з показниками країн-сусідів, що входять до Євросоюзу, вони є високими. Отже, ці чинники мають значний вплив на смертність населення. І, як свідчить статистика, помирають через дві вказані причини переважно люди працездатного віку, що стає вагомою підставою ослаблення трудового потенціалу регіону.

Низький рівень народжуваності, висока смертність людей перед- і пенсійного віку і, як результат, одна з найнижчих тривалість життя населення (приблизно 65 років) мають у своїй основі одну важливу причину – українська нездовільний рівень життя населення. За рівнем річного ВВП на душу населення (близько 2,6 тис. дол. США) українці на пострадянському просторі мають кращі показники тільки від молдаван. Йдеться про надзвичайно низькі доходи

загальної маси українців. Реальні доходи знизилися настільки, що їх не вистачає не тільки на відтворення працюючих, а й на просте біологічне відтворення. Фактично через постійне погіршення матеріального становища більшість сімей в Україні переорієнтовується на малодітність.

Аналіз структури доходів населення показує досить цікаве і дивне їх співвідношення. Заробітна плата (41,7%) практично прирівнюється до соціальної допомоги, що її надає держава, та інших одержуваних населенням поточних трансфертів (38,5%). Тобто замість стимулювання підприємництва, створення додаткових робочих місць, замість здійснення регульовально-розподільчої функції, зокрема перерозподілу багатства пропорційними податками (у т. ч. на багатство), розширення частки акціонерної власності в загальнонаціональному масштабі, держава «утримує» значну частину населення. Причому це утримування здійснюється коштом усе зменшуваної кількості зайнятих платників податків.

Доходи населення є чинником багатостороннього впливу на розвиток людських ресурсів і водночас свідчать про їх ефективне і раціональне використання в державі. Як і ВВП на душу населення, рівень доходів у досліджуваній області теж дуже низький, навіть незважаючи на те, що це прикордонна область і значна частина її жителів є трудовими мігрантами у сусідні держави – члени ЄС. Трудові мігранти ввозять заробітну плату, одержану за кордоном, та це відчутно не поліпшує ситуацію. Наявні доходи в області є також дуже низькими на загальнодержавному тлі. Зокрема, із доходами 21 185,7 грн. на одну особу жителі Львівської області знаходяться на 16-му місці [5, с. 377]. Такі доходи, 76,2% з яких ідуть на задоволення потреб першого рівня – придбання товарів і послуг, не можуть стати підставою для капіталоукладень у формування людського капіталу.

Важливою причиною незадовільного матеріального становища населення досліджуваної області, як зазначено, є слабкорозвинута сфера підприємництва. У понад 60% населених пунктів області не зареєстровано жодного суб'єкта господарської діяльності. Відсутність суб'єктів господарської діяльності в першу чергу позбавляє жителів сіл і невеликих містечок можливості працевлаштуватися, а відтак, і необхідних засобів для забезпечення простого існування.

Аналіз статистичних даних щодо економічної активності і зайнятості населення Львівської області показує суттєвий розрив між кількістю економічно активного населення й зайнятого у різних сферах і галузях життєдіяльності (рис. 3).

Площини, що утворилися між кривими, які демонструють кількість економічно активного і фактично зайнятого населення в області, можна інтерпретувати як масу безробітного населення. Детальніше проаналізуємо ситуацію із трудовими ресурсами в регіоні на основі даних таблиці, де виявляється залежність між кількістю населення в області, економічно активною частиною, зайнятою фактично та безробітними (табл. 1). Як правило, найбільше безробітного населення в сільській місцевості.

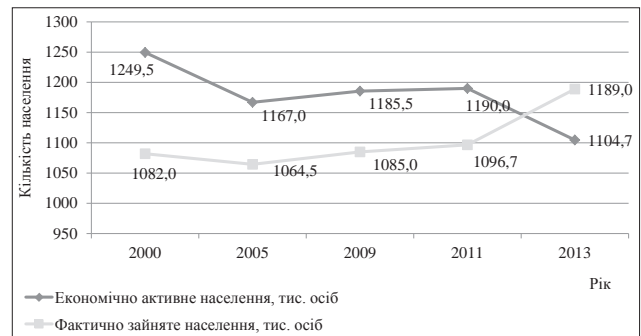

Рис. 3. Економічно активне і зайняте населення Львівської області

Джерело: розроблено на основі [10, с. 297]

З наведених у табл. 1 даних є очевидним висновком про те, що економічно активним в області є приблизно 45% населення. Це з урахуванням віку від 15 до 70 років. Зайнятим, урахувавши і в домогосподарствах, є 58,4% населення у Львівській області. Рівень безробіття в області, за рекомендаціями МОП (8,0%), є нижчим, ніж загалом в Україні (7,5%). Відсоток безробітних був би значно вищим, якби не належали до зайнятих працюючі в домогосподарствах. Добре відомо, що така праця забезпечує тільки натуральні потреби сільського населення. Тому й рівень трудової міграції в області є досить високим.

Водночас відомо, що в західних областях сільське населення становить майже половину від усієї кількості. У Львівській області це співвідношення наступне: 1 546,1 тис. осіб – міське і 994,6 тис. осіб – сільське населення [5, с. 321]. Звичайно, переважна більшість селян області є потенційними трудовими мігрантами. Це теж послаблює потенціал людських ресурсів регіону. Наприклад, на Львівщині найвищий рівень безробіття зареєстровано у Бродівському, Миколаївському, Перемишлянському, Старосамбірському і Турківському районах. Основними причинами безробіття, як свідчать офіційні дані, є неможливість працевлаштуватися молодим людям після закінчення загальноосвітньої школи або навчальних закладів різних рівнів акредитації, звільнення за власним бажанням через низьку заробітну плату або її постійну затримку. Із дробленням і майже повним зникненням у регіоні великих колективних господарств відпала потреба у значній кількості механізаторів, водіїв, працівників тваринницьких ферм тощо. Загалом, за період непередуманих радикальних перетворень на селі у 90-ті роки ХХ ст. кількість суб'єктів господарювання різко зросла, однак домінують невеликі агропідприємства та фермерські господарства [6, с. 189–191; 8, с. 293–297].

Як правило, дрібні господарства не залучають найманих працівників, а обходяться переважно власними силами. Вивільнення персоналу також не пов'язане зі зростанням механізації та автоматизації сільськогосподарського виробництва, оскільки його технічне забезпечення є однією з найскладні-

Таблиця 1

Співвідношення населення Львівської області, економічно активного, зайнятих і безробітних

Область	Кількість населення на 01.01.2014 р., тис. осіб	Кількість економічно активного населення у 2013 р., тис. осіб	Кількість зайнятого населення у 2013 р., тис. осіб	Безробітне населення у 2013 р., %
Львівська	2520,1	1189,0	1104,7	7,1
Україна	45245894	21980,6	20404,1	7,5

Джерело: розроблено на основі [5; 10, с. 232–336]

ших проблем. Як наслідок, це негативно вплинуло на зайнятість сільського населення.

Жителі села надзвичайно обмежені у виборі місця працевлаштування і тому не схильні до звільнення з роботи за власним бажанням. Результат аналізу стану зайнятості у сільському господарстві та його порівняння із тенденціями в розвитку виробництва агропродукції в усіх категоріях господарств засвідчують низьку ефективність використання трудового потенціалу села. Унаслідок реструктуризації аграрного сектору економіки, розпаювання земель і створення нових організаційно-правових форм господарювання, в основі яких є приватна власність, відбулися істотні зміни в їх співвідношенні. Більша частина сільськогосподарських угідь (близько двох третин) фактично не оброблені, заросли бур'янами та заліснені. Запущеність земель зумовлена нестачею коштів у селян і браком засобів для механізованого обробітку. Крім того, власниками паїв є переважно люди похилого віку, які фізично не в змозі займатися виробництвом. Загалом продуктивність праці на селі є досить низькою, особливо в дрібних агропідприємствах і домогосподарствах, що не створює підстав для зацікавленості населення в розширенні землеробської діяльності. Це також слугує негативним чинником для потенційних молодих працівників села і спеціалістів у визначенні майбутньої сфери працевлаштування.

Кількість працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві регіону, зменшилася в 1995–2012 рр. більше ніж у три рази. Незайнятість такої великої кількості сільського населення, особливо чоловіків, нераціональна політика держави, яка, по суті, заохочує безробіття субсидіями, призводить до деградації робочої сили та, відповідно, морального стану в сільських громадах і сім'ях.

Матеріальне забезпечення, соціально-економічні чинники розвитку людських ресурсів в області загалом не сприяють зростанню народжуваності, зменшенню смертності та кількості емігрантів. Політика держави у напрямі демографічного процесу вкрай незадовільна, позбавлена турботи про людину.

Висновки. Основним об'єктом демографічного процесу є персонал, люди. За результатами дослідження ми бачимо, що людські ресурси області постійно зменшуються. Із майже 2 772 тис. осіб у 1995 р. на 01.01.2013 р. кількість населення зменшилася до 2 552 тис. осіб. Основними причинами такого

стану є смертність, вища, ніж народжуваність, і між-державна та внутрішня міграція. Можна вважати, що відбувається не тільки депопуляція населення, а й деградація людських ресурсів, оскільки трудовими мігрантами є люди 25–35 років, які мають переважно вищу освіту і перебувають у найбільш придатному репродуктивному віці. Ускладнює демографічну ситуацію висока смертність від новоутворень і серцево-судинних захворювань, хоча в області коефіцієнт смертності від цих хвороб на 100 тис. населення є найнижчим у країні.

Зайнятим в області є трохи більше половини працездатного населення. Проблема може вирішити розвиток малого і середнього бізнесу в містечках і селах, використання унікального потенціалу регіону для оптимізації зеленого туризму. На цьому шляху головна проблема – докорінні інфраструктурні зміни, які не можна здійснити без участі держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бідак В.Я. Мотиваційний вектор міграційно-трудової поведінки носіїв інтелектуального потенціалу регіону / В.Я. Бідак // Сталій розвиток економіки. – 2010. – № 2. – С. 69–75.
2. Довга В.М. Зовнішня трудова міграція – важливий чинник, що послаблює трудовий потенціал України / В.М. Довга // Вісник Львівського університету ім. І. Франка. Серія «Економіка». – 2009. – Вип. 41. – С. 165–168.
3. Жибак М.М. Вплив трудової міграції на формування та ефективність використання трудового потенціалу сільських територій регіону / М.М. Жибак, В.І. Літвінов // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5(31). – С. 293–297.
4. Семів Л.К. Регіональна політика: людський вимір : [монографія] / Л.К. Семів. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 392 с.
5. Статистичний щорічник України за 2013 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 532 с.
6. Юкіш В.В. Демографічні процеси у сільських населених пунктах Львівщини: небезпечні тенденції та проблеми / В.В. Юкіш, Т.В. Овчиннікова // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Львів : ЛДФА, 2010. – № 19. – С. 187–194.
7. Садова Р.Я. Локальний вимір динаміки демографічних змін у Львівській області / Р.Я. Садова, Р.Т. Теслюк // Сталій розвиток економіки. – 2011. – № 4(7). – С. 97–104.
8. Теслюк Р.Т. Сучасні демографічні тенденції в Карпатському економічному районі України: регіональна специфіка / Р.Т. Теслюк // Інноваційна економіка. – 2011. – № 4(23). – С. 290–297.
9. Приймак В.І. Трудовий потенціал і механізми його реалізації в регіоні / В.І. Приймак. – Львів : ЛНУ ім. І.Франка. – 2009. – С. 28–36.
10. Статистичний щорічник Львівської області за 2013 рік. – Львів : Гол. упр. статистики у Львівській області, 2014. – 518 с.